



FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Styret i Stadsbygd Sparebank
Postboks 143
7101 RISSA

VÅR REFERANSE
21/3458

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fvl. § 13 1.
ledd nr. 2
Gjelder merkede områder

DATO
08.02.2022

Tilsynsrapport

Finanstilsynet gjennomførte tilsyn i Stadsbygd Sparebank 5.- 7. mai 2021. Tilsynet ble gjennomført på digital plattform. Tilsynet hadde som formål å vurdere bankens interne styrings- og kontrollsystemer samt risikoeksponering på kreditt-, likviditets- og markedsområdet, samt operasjonell risiko.

Til grunn for denne rapporten ligger Finanstilsynets foreløpige rapport datert 31. august 2021 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 27. oktober 2021. Finanstilsynet understreker at tilsynsrapporten tar utgangspunkt i markedssituasjonen og bankens status på tidspunktet for tilsynet.

Finanstilsynet har følgende merknader etter tilsynet:

OVERORDNET STYRING OG KONTROLL

Strategi og overordnede retningslinjer

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at bankens inntreden i Lokalbanc-alliansen vil føre til en rekke krevende prosesser og utfordringer som medfører forhøyet strategisk og operasjonell risiko. Av styrets svarbrev fremkommer det at overgangen til Lokalbanc-alliansen, i det korte bildet, øker den operasjonelle risikoen noe. Dette da banken går fra kjente systemer til nye og mer ukjente systemer. Videre mener styret at banken innehar kompetanse på flere av de områdene som Finanstilsynet påpeker av utfordringer, og har derfor stilt ressurser inn i diverse Lokalbanc-alliansen prosjekter. Finanstilsynet legger til grunn at styret har oppmerksomhet på å redusere strategisk og operasjonell risiko.

Risikostyring og kontrollmiljø

Hvitvaskingsansvarlig

I foreløpig tilsynsrapport viste Finanstilsynet til at bankens etterlevelsesansvarlig også er bankens hvitvaskingsansvarlig. Finanstilsynet pekte på at det følger av CRR/CRD IV-forskriften § 39 og internasjonale retningslinjer at leder av etterlevelsesfunksjonen er ansvarlig for *all etterlevelse i banken*. Finanstilsynet vurderer derfor at etterlevelsesansvarlig etter CRR/CRD IV-forskriften også er etterlevelsesansvarlig etter hvitvaskingsloven § 35. Det er dermed ikke anledning til å dele denne funksjonen, slik at etterlevelsesansvarlig og hvitvaskingsansvarlig er én person, mens etterlevelsesansvarlig på hvitvaskingsområdet er en annen person. Finanstilsynet pekte videre på at

FINANSTILSYNET
Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

Telefon 22 93 98 00

post@finansstilsynet.no
www.finanstilsynet.no

Saksbehandler
Øystein Moen
Dir. tlf 22 93 98 96

hvitvaskingsansvarlig ikke kan være samme person som etterlevelsesansvarlig, jf. Finanstilsynets rundskriv 8/2019. Finanstilsynet forventet derfor at banken organiserer hvitvaskingsansvarlig og etterlevelsesansvarlig i tråd med gjeldende regelverk.

Styret opplyser i sitt svarbrev at banken har valgt at etterlevelsesansvarlig også skal være hvitvaskingsansvarlig grunnet vedkommende erfaring, gjennomføringskraft, kompetanse og kapasitet. For å sikre at etterlevelsesansvarlig ikke kontrollerer sitt eget arbeid er risikostyringsfunksjonen ansvarlig for etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet peker på at selv om banken har tillagt arbeidet til risikostyringsfunksjonen er det etterlevelsesfunksjonen som har ansvaret for all etterlevelse i banken. Etter Finanstilsynets vurdering endrer derfor ikke bankens redegjørelse vurderingen om at det ikke er anledning til å dele etterlevelsesfunksjonen. Finanstilsynet fastholder forventningen om at banken organiserer hvitvaskingsansvarlig og etterlevelsesansvarlig i tråd med gjeldende regelverk.

Bærekraft og klimarisiko

På tidspunkt for tilsynet var banken i ferd med å utarbeide policy for bærekraft. Policyen var nært knyttet til policy for kredittrisiko, hvor banken var i ferd med å innarbeide retningslinjer for vurdering av bærekraft i kredittsakene. Finanstilsynet minnet i foreløpig rapport om at banken forventes å særskilt vurdere klimarisiko i utlånsvirksomheten ut ifra fysisk risiko og overgangsrisiko. Videre pekte Finanstilsynet på at bankens holdninger til bærekraftig ("grønn") finansiering og klimarisiko i investeringsporteføljen bør konkretiseres i relevante policydokumenter. Det kommer frem av styrets svarbrev at klimarisiko organisatorisk skal være tilknyttet kredittområdet, med en egen dedikert rolle. I tillegg skal banken ha kapasitet i risikostyringsfunksjonen og/eller etterlevelsesfunksjonen for å følge opp arbeidet. Fra høsten 2021 har banken intensivert arbeidet med klimarisiko, herunder med å gjennomgå bedriftsmarkedsporteføljen for å lage en bransjebasert oversikt, foreta en gjennomgang av bransjer som er antatt mest eksponert for klimarisiko, foreta en gjennomgang av enkeltkunder med utlån over 500 tusen kroner, samt reprise kunder som har en betydelig overgangsrisiko eller fysisk risiko. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning, men minner igjen om at bankens holdninger til bærekraftig ("grønn") finansiering og klimarisiko i investeringsporteføljen bør konkretiseres i relevante policydokumenter.

KREDITTRISIKO

Vurdering av bankens risikonivå på kredittområdet

Porteføljesammensetning og vekst

I foreløpig tilsynsrapport stilte Finanstilsynet spørsmål ved godheten i tapsavsetningsmodellen som følge av at økningen i tapsavsetningene i 1. kvartal 2021 for lån i trinn 1 og trinn 2 skyldes skjønsmessige påslag. Finanstilsynet merker seg fra svarbrevet at styret vurderte at det oppsto en estimat-usikkerhet i modellen i forbindelse med Covid-19 epidemien, at de modellberegningene tapsavsetningene ikke tok tilstrekkelig høyde for usikkerheten i markedene og at styret derfor benyttet skjønsmessige påslag for å øke tapsavsetningene til et nivå de vurderte som riktig hensyntatt markedsusikkerheten.

Porteføljekvalitet personmarked

Finanstilsynet bemerket i foreløpig tilsynsrapport at rammen for maksimal gjennomsnittlig PD for personmarkedsporteføljen inkludert portefølje overført til Eika Boligkreditt AS indikerer en høy risikotoleranse i personmarkedet. Finanstilsynet pekte på at rammen er vesentlig høyere enn faktisk

vektet PD. Finanstilsynet merker seg fra svarbrevet at styret vil revidere kredittpolicy i forbindelse med bankens uttreden av Eika Gruppen, og at styret da vil tilstrebe at rammen vil være i overensstemmelse med styrets fastsatte risikotoleranse.

IFRS 9

I foreløpig tilsynsrapport ba Finanstilsynet om styrets kommentar til at det ved gjennomgang av beregninger av trinn 3-avsetninger synes som om banken i enkelte tilfeller kun har benyttet ett av tre scenarier. I styrets svarbrev opplyses det at nye trinn 3-avsetninger beregnes i 3 scenarier med oppdatering hvert kvartal både innen bedriftsmarked og personmarked. Eldre individuelle trinn 3-avsetninger er beregnet kun med ett scenario og samtlige er tapsavsatt i sin helhet.

Bedriftsmarkedsporteføljen

Finanstilsynet ba i foreløpig tilsynsrapport styret om en mer detaljert redegjørelse for årsakene til den kraftige økningen i PD for bedriftsmarkedet, herunder hva som skyldes justeringer av modellen og hva som eventuelt skyldes endring i faktisk risiko. Videre ba Finanstilsynet om en redegjørelse for årsaken til at volum i risikoklassene 8-12 er blitt redusert samtidig med at vektet PD har økt. Finanstilsynet merker seg av styrets svar at dersom det oppstår ekstern negativ informasjon om kunden vil PD fra modellen bli overstyrt slik at risikoklassen blir 10, men at ett av bankens største engasjement fikk overstyrt PD til 50 prosent. Finanstilsynet merker seg styrets opplysning om at volumet i risikoklassene 8-12 er redusert etter tilsynet, først og fremst som følge av at tre engasjementer har gått fra risikoklasse 8 til risikoklasse 6 og 7.

Enkeltengasjementer – bedriftsmarkedet

STYRING OG KONTROLL AV KREDITTRISIKO

Kredittpolicy

Rammer

I foreløpig tilsynsrapport pekte Finanstilsynet på at bankens kredittisiko innen bedriftsmarkedet var høyere enn styrets vedtatte risikotoleranse for kredittisiko. Finanstilsynet registrerte bankens ramme for maksimal andel høyrisiko og ba styret klargjøre om den nevnte rammen måles mot total utlånseksponering eller mot bedriftsmarkedseksponeringen. Av styrets svar fremgår det at

andelen høyrisiko måles mot bedriftsmarkedseksponeringen. Finanstilsynet er av den oppfatning at den styrevedtatte rammen er høy, og bidrar til at risikoen i utlånsporteføljen kan overstige styrets risikotoleranse. Finanstilsynet ber derfor styret om å redusere denne rammen i tråd med styrets risikotoleranse.

Finanstilsynet bemerket at det av policydokumentet kan forstås som at maksimalrammen for andel høyrisiko omfatter risikoklasse 8-12, men at det i risikorapporten synes å være eksponeringen i risikoklasse 8-10 som måles mot rammen, mens utviklingen i risikoklasse 11-12 vises for seg. Finanstilsynet merker seg av styrets svar at forholdet nå er rettet slik at maksimalrammen og rapporteringen i risikorapporten nå omfatter risikoklassene 8-12.

Rammer for bransjeeksponering

Banken har etablert beløpsmessige rammer for bransjeeksponering. Som følge av at totalporteføljen vil endre seg over tid, reiste Finanstilsynet i foreløpig rapport spørsmål om det ikke vil være mer hensiktsmessig å fastsette rammer som prosentandeler av totalporteføljen fremfor beløp. Finanstilsynet noterer av styrets svar at styret foretar løpende vurderinger av rammene og at det etter styrets vurdering er mest hensiktsmessig å styre bransjefordelingen etter beløp.

Fullmakter

I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at banken har etablert en fullmaktstruktur som hensyntar både beløpsstørrelse og risikoklasse, men at det ikke fremkommer av policy eller fullmaktsmatrisen hvem som har fullmakt til å ettergi gjeld eller konstatere tap. Finanstilsynet noterer fra styrets svar at det er styret som vedtar ettergivelse av gjeld, konstatering av tap og individuelle tapsavsetninger, og at fullmaktsmyndighet vil tas inn ved neste revidering av kredittpolicy/fullmaktsstruktur.

Målemetoder

Banken benytter Eika Gruppens risikoklassifiseringssystem. I den foreløpige tilsynsrapporten bemerket Finanstilsynet at utformingen av bankens risikoklassifiseringssystem har betydning for bankens rammestruktur, fullmaktssystem og modeller for beregning av forventet tap. Eikas risikoklassifiseringsmodell er utviklet på grunnlag av eksterne data, og grunnlagsdataene gjelder konkurs og tvangsoppløsning, og ikke mislighold. Finanstilsynet bemerket videre at modeller med stor vekt på data som gjelder kundenes adferd, har en tendens til å klassifisere en stor andel av kundene i de beste risikoklassene siden kundene først migrerer til høyere PD når det blir utslag på adferdsvariablene. Den økte vektleggingen av adferdsdata vil derfor ofte gi god forklaringskraft på kort sikt, mens det er en fare for at forklaringskraften på lengre sikt blir dårligere.

Finanstilsynet la til grunn at styret er kjent med sentrale egenskaper og forutsetninger i modellene som anvendes, herunder metodemessige svakheter, og at styret vurderer tilpasninger, også for å ta hensyn til at bankens portefølje avviker fra grunnlaget for den eksternt utviklede modellen.

Finanstilsynet merker seg styrets opplysning om at risikoklassifiseringen diskuteres i forbindelse med den enkelte sak som er til styrebeslutning, og at banken ved uttreden av Eika Gruppen skal benytte en ny risikoklassifiseringsmodell. Videre merker Finanstilsynet seg at styret har bedt administrasjonen om en gjennomgang av den nye risikoklassifiseringsmodellen.

Personmarkedet

I foreløpig tilsynsrapport pekte Finanstilsynet på at flere av enkeltsakene oversendt i forbindelse med tilsynet var mangelfulle, herunder ubesvarte standardspørsmål i kredittoppsettet, korrigeringer av SIFO-budsjettet som ikke var kommentert og varierende vurdering av sikkerheter. Finanstilsynet merker seg styrets opplysning om at banken har sett forbedringspotensial som følge av varierende kvalitet hos de ulike saksbehandlerne, at temaet ble diskutert før årsskiftet og at dette forholdet er rettet. Dessuten har banken innført krav til å kommentere eventuelle korreksjoner av SIFO-budsjettet og innført forsterket søkelys på dette i den kvartalsvise internkontrollgjennomgangen.

Bruk av fleksibilitetskvoten

Det følger av rundskriv 1/2021 om utlånspraksis for boliglån og forbrukslån at foretakenes styre skal fastsette rammer og retningslinjer for bruk av fleksibilitetskvoten. Retningslinjene bør være så klargjørende at de kan legges til grunn ved kredittvurderingene, og at de gjør det mulig å kontrollere at retningslinjene etterlevs. Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at det ikke var samsvar mellom avvikskriteriene som kom frem av bankens retningslinje for lån med pant i bolig og banken kreditthåndbok. Dessuten pekte Finanstilsynet på at det i de oversendte enkeltsakene i liten grad henvises til kriteriene, og at begrunnelsen for å innvilge lån som avviker fra bestemmelsene i boliglånsforskriften i flere saker ikke samsvarer med de fastsatte kriteriene. Finanstilsynet noterer styrets opplysning om at retningslinje for lån med pant i bolig vil bli oppdatert slik at det er samsvar med kreditthåndboken. Videre skal grunnlag for bruk av fleksibilitetskvoten kommenteres i saksnotatet.

Betjeningsevne

I foreløpig tilsynsrapport viste Finanstilsynet til at banken vurderer alle kunder med likviditetsindikator over 1 som akseptable kunder ut ifra et likviditetsperspektiv og at banken dermed ikke hadde innarbeidet buffere i betjeningsevneberegningen for boliglån. Det kommer frem av styrets svarbrev at styret skal vurdere å fastsette en buffer i betjeningsevneberegningen på nivå med en likviditetsindikator på 1,05 når retningslinje for lån med pant i bolig skal revideres i 2021.

Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at SIFO-utgiftene var korrigert i enkelte av de oversendte kredittsakene, uten at dette var kommentert. Finanstilsynet pekte på at nedjustering av komponentene som inngår i betjeningsevneberegningen i enkeltsaker endrer grunnlaget for bankens kredittbeslutninger og grunnlaget for avviksrappotereringen. Banken bør derfor sikre en streng og konsekvent praksis når det gjelder slike justeringer. Finanstilsynet noterer seg styrets opplysning om at nedjustering av komponenter som inngår i betjeningsevneberegningen skal kommenteres og dokumenteres av saksbehandler, og at etterlevelsen vil bli fulgt opp gjennom stikkprøver.

I foreløpig tilsynsrapport fremkom det at banken i saker hvor det er innvilget avdragsfrihet grunnet lav belåningsgrad beregner kundens lånekostnader hensyntatt avdragsfrihet. Finanstilsynet understreket at avdrag skal medregnes ved vurderingen av kundens betjeningsevne uavhengig av hvilken belåningsgrad lånet har og om det er gitt avdragsfrihet. Finanstilsynet uttrykte en forventning om at styret endret sine retningslinjer på området og etablerte tiltak for å sikre etterlevelse av disse. Det kommer frem av styrets svarbrev at avdragsfrihet ikke skal hensyntas i betjeningsevneberegningen i fremtidige saker. Finanstilsynet tar styrets svar til etterretning og legger til grunn at bankens retningslinje oppdateres i tråd med dette.

Kredittvurdering av forbrukslån

Ifølge bankens retningslinje for forbrukslån skal husstandens samlede inntekt benyttes ved beregning av betjeningsevne og gjeldsgrad. Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport på at vurdering av betjeningsevne- og gjeldsgradsvurderingen skal ta utgangspunkt i at forbrukslån innebærer et personlig ansvar. Dersom det legges til grunn for betjeningsevnevurderingen at ektefelle eller samboer skal dele på andre kostnader (barn, lån, bil mv.), har Finanstilsynet en forventning om at banken etablerer kontrolltiltak for å sikre at ektefelle/samboer har tilstrekkelig inntekter. Styret opplyser i sitt svar at det vil bli etablert stikkprøvekontroller for å sikre at ektefelle/samboer har tilstrekkelig inntekt til å dele på andre kostnader. Finanstilsynet vurderer at banken for å sikre at enkeltkunder ikke påføres økonomiske problemer ved en overvurdering betjeningsevnen, må etablere kontrolltiltak for samtlige kunder.

LIKVIDITETSRISIKO

Styring og kontroll av likviditetsrisiko

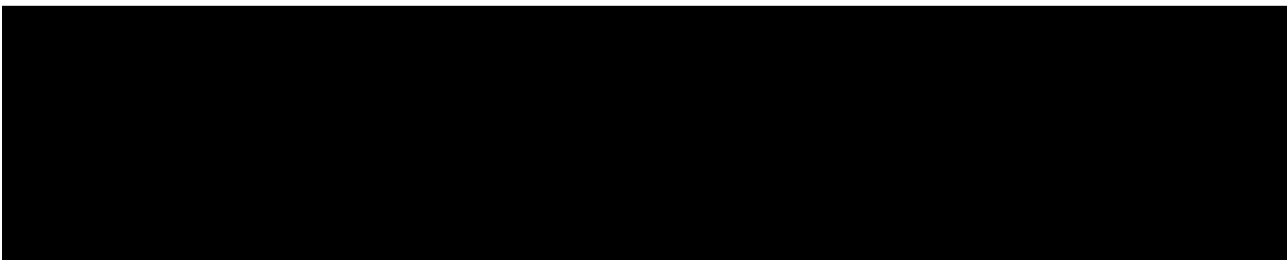
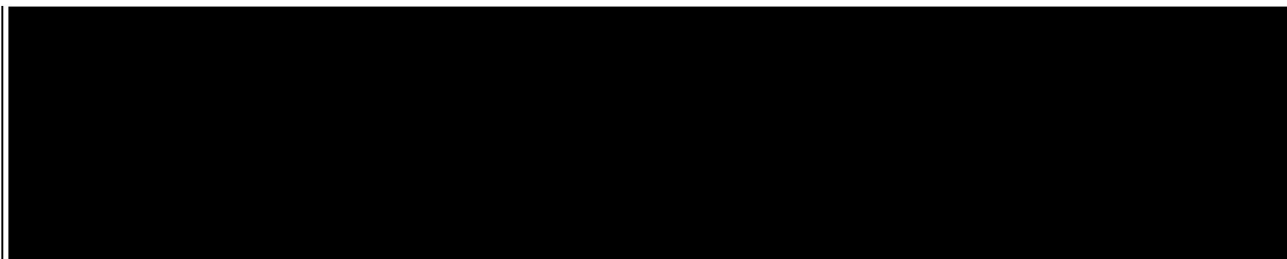
Rammer

MARKEDSRISIKO

Vurdering av bankens markedsrisikonivå

Styring og kontroll av markedsrisiko

Overordnede policyer, retningslinjer og rutiner



OPERASJONELL RISIKO

Vurdering av bankens operasjonelle risiko



Finanstilsynet pekte i foreløpig tilsynsrapport at banken er i en krevende omstillingsfase med overgang fra Eika-alliansen til Lokalbanc-alliansen, noe som skaper forhøyet operasjonell risiko. Dessuten er banken særlig utsatt for nøkkelpersonrisiko, som andre mindre sparebanker. Styret opplyser i sitt svarbrev at den enkelte leder bekrefter at nøkkelpersonrisikoen er kartlagt i den årlige internkontrollbekreftelsen. Styret mener nøkkelpersonrisikoen er redusert de siste årene gjennom blant annet retningslinjer og rutiner tilknyttet nøkkelpersoners ansvarsområder og oppgaver. Behovet for ytterligere risikoreducerende tiltak vurderes løpende.

Styring og kontroll av operasjonell risiko

Operasjonelle hendelser og rapportering av operasjonell risiko

I foreløpig tilsynsrapport reiste Finanstilsynet spørsmål ved om banken har underrapportert operasjonelle hendelser, sett i lys av at banken har rapportert svært få hendelser de siste årene. Dessuten har banken rapportert at det ikke har forekommet kundeklager i 2019 eller i 2020. Finanstilsynet viste til at hendelsesrapportering anses som et vesentlig element i styrets oppfølging av operasjonell risiko og pekte på at det bør være en lav terskel for rapportering av uønskede hendelser. Styret er av den oppfatning at operasjonelle hendelser ikke er underrapportert og at banken de siste årene har hatt få kundeklager. Styret tar imidlertid Finanstilsynets kommentarer til etterretning og vil gjennomgå rutiner for hendelsesrapportering.

Finanstilsynet ber om å få tilsendt kopi av protokollen fra styremøtet hvor Finanstilsynets tilsynsrapport blir behandlet.

Finanstilsynet ber om at kopi av dette brevet sendes til bankens valgte revisor.

For Finanstilsynet

Linda Støle Hårstad
seksjonssjef

Øystein Moen
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.